

ASPECTE PRIVIND EXPLOATAREA ZĂCĂMINTELOR DE SARE DE PE VALEA MILCOVULUI

Ionuț Iliescu
Aurora - Emilia Apostu

Una din bogățiile județului nostru, exploatată în limitele necesităților comunităților locale, din timpuri străvechi, este sarea. În Valea Milcovului, două zone au atras atenția celor interesați: localitățile Andreiașu și Reghiu.

La Andreiașu, în zona de confluență a pârâului Sării cu pârâul Torcei, se află << *un masiv de sare ca o lamă îngustă în jurul căreia se află o argilă cu blocuri exotice constituind „Brecia Sării”* >> ¹

Începuturile exploatării sării existente aici sunt în legătură cu apariția legislației în domeniu. Votată în 1861, legea referitoare la instituirea monopolului Statului asupra acestei bogății a subsolului avea să intre în vigoare la 1 ianuarie 1862 ².

În același an, Primăria Comunei Andreiașu de Sus se ocupa, între altele și de „*administrarea salinei și vânzarea sării, paza malurilor sărate din comună și remunerarea celor care le păzeau*” ³

În 1864, aceeași instituție purta periodic corespondență cu așa numitul îngrijitor al localităților sărate, referindu-se la remunerarea paznicilor de la salină și vânzarea sării pentru consum.

¹ Costică Drâstaru, *Monografia Andreiașu 1945 - 2005. 560 de ani de atestare documentară*, Editura Rafet, 2005, p. 27.

² Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei. Un secol de istorie 1820 - 1920*, Editura Neuron, Focșani, 1995, p. 107.

³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vrancea (în continuare se va cita: S. J. A. N. Vn.), fond Primăria Comunei Andreiașu de Sus, dosar nr. 8 / 1862, f. 1.

La 21 martie 1864, Consiliul Comunal Andreiașu de Sus, localitate aflată în Plasa Marginea de Sus, districtul Râmnicu - Sărat din Muntenia trimitea informațiile necesare revizorului localităților sărate din cadrul Direcției Salinelor Slănic și Telega ⁴ Aflăm că pentru cei doi paznici ai salinei – Savin Vânător și Stancu Petrea Țucă - se plăteau câte 12 lei drept contribuție fiscală pentru personal și pentru poduri și șosele ⁵

În luna iunie a anului 1864, revizorul localităților sărate atrăgea atenția autorităților comunale din Andreiașu de Sus: „*veți priveghea tot odată și pentru orice furtișag de sare s-ar comite îmi raportați aceste staturi în exemplar îndoit să se dea chiar înfățișătorului ce esti din partea dlui rivizoru*” ⁶

La 9 octombrie 1864, subprefectul Plasei Marginea de Sus trimitea Primăriei Comunei Andreiașu de Sus următoarea adresă: „*Domnul Administrator al salinilor prin adresa cu nr. 497 a comunicatu Domnului Prefect după cum se vede din Ordinul cu Nr.15.084 că .de odată cu desființarea postului di rifisoru al localităților sărate prin ordinul Dlui Ministru de Finanțe s-a rânduit numai un îngrijitor spre inspectarea acelor localități. Recomandând pe Dumnealui N. Marcovici, cel ce este chemat în acest post.*

Făcându-vă dar cunoscut, vă invit a da cuvenitul ajutor conform articolului 11 din regulamentul salinelor unde zice că administratorii vor lua dispozițiile necesare prin înțelegere cu administrațiile centrale și autoritățile de al căror concurs va avea trebuință pentru toate ce se atinge de acel serviciu și pentru paza localităților sărate. Ca nu din vreo neglijență, să se aducă paguba interesului statului și D. Îngrijitor să-și găsească motive de îndreptare la acelea ce l-ar privi” ⁷.

⁴ Ibidem, dosar nr. 8 / 1864, f. 1.

⁵ Ibidem, f. 2.

⁶ Ibidem, f. 5 - 5 verso.

⁷ Ibidem, f. 16 - 16 verso.

Referindu-se la sarea existentă la Andreiașu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Ion Ionescu de la Brad nota:

„De-a lungului pârului Slanicu, ce formează hotarul între cotuna Andreiasiu si cotuna Reghiu, spinarea stâncei de sare se afla desvelită în mai multe locuri, atât în dreapta râpei, adecă în partea despre Andreiasiu, câtu si în stânga ei, adeca spre Reghiu. Acolea se vede încă groapa acoperită astăzi cu tufe, de unde se scotea o dată sarea pentru unulu interioru alu monastirei Miera. Esistintia unei stânci de sare la Andreasi este dară manifesta; grosimea ei vizibila, adeca diferintia de nivelu între punctulu celu mai de josu alu râpei unde se vede sarea si punctulu celu mai de susu, numerându vinele stâncei, este de vre o duoa - deci de stângenii. Asta grosime vizibila trebuie să fie însa o mica parte a grosimei stâncei ce se întinde, fără indoeala si pe dedesubtulu albiei Milcovului; caci in stânga acestei gârle, la Munteni cumu le numescu localnicii, sunt salamuri sau sorginte de apa sarata și cea ce este mai multu, s-a constatat, în facia bisericeii de la Andreasiu, cufundari partiale a pamântului provenite negresitu din mâncarea spinarei sarei de apele pluviale”⁸.

Referindu-se la calitatea sării aflată „în stânga în facia pământului în munte la Andreasiu la locul numitu Fatia - spumei”⁹, Ion Ionescu de la Brad adaugă: „La Andreasiu, argilul plasticu pare că lipsesce de pe spinarea sarei; în timpuri de ploae, se facu mari miscari de pamânturi; se vede chiaru unu isvoru esiendu din sare, ceea ce nu provine de câtu din apele de ploae cadiute pe munte, ce'si au făcutu cursu prin sare, strabatându pamânturile permeabile superpuse.

În cotuna Andreasii, stânca de sare desvelita în diferite pături nu presinta pretutindeni acelasi aspectu. La partea superioară a stâncei se afla o pătură de sare, de o grosime de 2 m 50 aproape,

⁸ Ion Ionescu, *Agricultura romana din judeciulu Putna de ~, Inspectoru generalu de agricultura, Judeciulu alu III, Imprimeria Statului, Bucuresci, 1869, p. 31.*

⁹ *Ibidem*, p. 456.

alba, curata, bine cristalizata, in cristale mari cubice, insa pucinu solida. Causele desagregatiunii a acestei parti a stânciei, provinu din influența elementelor atmosferice la care a fostu supusa ca de atâția ani. Este probabilu că prelungirea aceleiași pături de desubtulu terâmuriloru are mai multu tarie, ofera o mai mare coesiune a cristaleloru si prin urmare nu se sfarama usioru prin transportulu cu caruția.

De dedesubtulu acestei paturi de totu alba, se vedu mai multe alte pături de grosime variabila si de o culoare vânata, ce provine din presentia materiiloru organice surprinse în timpul cristalisatiunii sărei. Aceasta parte a stânciei este mai tare si de o cristalisatiune mai fina: este insa mai alba de câtu sarea de la Têrgulu Ocna.

Diferitele pături ale stâncei sunt desparțite unele de altele de nisce vine subtiri de sare mai frageta, unde materiile organice sunt in mai mare abondentia”¹⁰.

Despre sarea existentă la Andreiașu, inginerul I. M. Melicu avea o părere foarte bună, considerând zăcămintul de aici ca fiind de mari proporții și având o calitate superioară sării provenite de la Târgu Ocna¹¹

La 21 decembrie 1871, primarul acestei comune, Ionică Stănciulescu, încheia un Proces Verbal referitor la „tânguirea pasnicilor de localități sărate din această comună și anume Ion Stan Lungu Mare și Ion Andreiului. Pentru pasnicul pus din anul care Ion Istrate că neglijează cu paza de la Mal în rândul său și chiar și la presentare în această comună îngrijitorilor cu bani, control și observare malurilor pomenite avându-l Istrate om absentat de la postul său.

Subscrisul, având în vedere declarațiunile acestor doi pasnici contra tovarășului său Ion Istrate.

¹⁰ Ibidem, p. 33.

¹¹ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 127.

Considerând neglijare ce face cu paza la mal în rândul său. Considerând și serviciul ce s-ar cere pentru acest post a fi păzit cu strictețe și din pază.

Pe aceste baze noi numim de pasnic în această caletate pe Ion Ion Stan Lungu în locul lui Ion Istrate care neglijase cu paza la mal în rândul său. Care paznic s-a obligat a intra cu paza în rândul lui Ion Istrate chiar de astăzi 27 decembrie.

Încheind acest proces verbal, se va înainta prin pasnici la dispozițiune dlui îngrijitor de localități sărate ca să ia în considerațiuni prescripțiunile aci așternute și să binevoiască a stărui și a dispoza suspendare lui Ion Istrati și înlocuirea celui aci recomandat Ion Ion Lungu”¹².

La 1 iunie 1872, organele centrale obligă Primăria Comunei Andreiașu de Sus să pună în aplicare un Ordin referitor la scutirile de care vor beneficia păzitorii salinelor: „Domnul Ministru de Finanțe prin ordinul nr. 21.505 comunică că administratorul salinelor Slănic, prin raportul său nr. 232 îl informează că îngrijitorul de localități sărate de acestu districtu nu i se da nici un ajutor de către autoritățile locale și ceai de Dvs., pe lângă aceasta ceari păzitori de localități sărate nu sint apărați de obligațiunile comunale și contra articolu 66 din Regulamentul Milițiilor sint puși la serviciu de milițieni.

Dacă faptul este precum n-are a da îngrijire de Interesele Statului este prea puține pentru că dacă îngrijitorul nu are concursul autorităților, dacă Păzitori se sustrag de la paza localităților sărate, paguba Statului este învederată.

Vă pun îndatorire să faceți să dispară asemenea fapte păgubitoare pentru Finance.

Luați înțelegere cu domnu comandantu de miliție de acolo de a se lăsa păzitori în fața localităților și reprimați cu asprime pe primari cum ari a arăta concursul îngrijitorilor”¹³

¹² S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Andreiașu de Sus, dosar nr. 5 / 1871, f. 14 - 14 verso.

¹³ *Ibidem*, dosar nr. 8 / 1872, f. 7.

Cercetările arheologice efectuate în județul Putna la finele secolului al XIX-lea evidențiază stânca de sare din punctul „*Fața Spumei*” din satul Andreiașu, parte componentă, de această dată, a comunei Mera, Plasa Gârlele ¹⁴. „*Sarea gemă se găsește la Andreiaș, în Valea Milcovului, chiar la suprafață*” ¹⁵

La începutul deceniului opt al secolului trecut, Comitetul Județean Vrancea al Partidului Comunist Român stabilise „*Programul de măsuri pentru dezvoltarea social economică a zonei montane Vrancea pe perioada 1972 - 1975 și în perspectivă*” ¹⁶. Conform acestuia, trebuia intensificată activitatea extractivă atât la Andreiașu cât și la Valea Sării, asigurându-se aprovizionarea C. A. P. - urilor și populației cu sare - bulgăre ¹⁷. De asemenea, Ministerul Industriei Chimice trebuia „*să fundamenteze până în anul 1974 soluții economice pentru exploatarea sării care se găsește la suprafața scoarței și valorificarea acestor bogății abundente din zonă prin amploarea în județul Vrancea a unor obiective ale industriei chimice*” ¹⁸.

Cea de a doua localitate din zonă înzestrată de natură cu zăcămintele de sare este Reghiu.

În secolul al XIX-lea, inginerul D. I. Melicu vorbea de un munte de sare existent aici, precizând întinderea zăcămintului și particularitățile sării din această zonă. Zăcămintul are ca punct de plecare pârâul Slănic (aflat pe raza comunei Andreiașu), traversând Dealul Spumei, cel numit „*Secături*” și pârâul Reghior, atingând poalele muntelui Răiușul. Zăcămintul de la Reghiu este mult mai

¹⁴ Mihail Canianu, Aureliu Candrea, *Dicționar geografic al județului Putna de ~*, Lucrare premiată de Societatea Geografică Română în ședința adunării generale din Martie 1893, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1897, p. 11.

¹⁵ *Ibidem*, p. 265.

¹⁶ S. J. A. N. Vn., fond Comitetul Județean Vrancea al Partidului Comunist Român, dosar nr. 716 / 1972, f. 235.

¹⁷ *Ibidem*, f. 240.

¹⁸ *Ibidem*, f. 248.

întins decât cel vecin, de la Andreiașu, aflându-se la o adâncime mult mai mică. Unul din dealurile din arealul acestui zăcământ își datorează numele culorii deschise a sării care strălucește, mai ales după ploaie.

Prezența sării în zonă mai este evidențiată și de marna de culoare verde aflată pe Dealul Secăturii, ca și la Slănic - Prahova. În plus, de sub acest deal se scurg câteva pâraiașe cu apă sărată, lăsând pe maluri cristale strălucitoare ¹⁹

Inginerul amintit aprecia că suprafața ocupată de zăcământ promitea o exploatare îndelungată, doar una dintre stânci măsurând 20 de stânjeni. Cât despre calitatea sării de aici, ca și la Andreiașu, aceasta era superioară celei de la Târgu Ocna. Exploatarea s-ar fi putut face, dacă nu prin crearea unei mine propriu-zise, măcar prin gropi de sare sistematice ²⁰

La rândul său, economistul Ion Ionescu de la Brad acordă o deosebită atenție sării aflate „în sat la Reghiu unde sunt și slateni pena în Reiuțiu” ²¹ El face observații amănunțite asupra zăcământului salifer din zonă: „A doua localitate din comuna Miera unde apare stânca de sare este pe lângă pâreul Reghioru, la Secătura, în cotuna Reghiulu. Aici terêmurile dupa spinarea sarei au o grosime mai mare și sunt mai mobile, cea ce face ca de multe ori, după ploi ele acoperu stânca, pēna ce cade o alta ploae și o desvelește din nou. Chiaru de n-ar fi sarea la lumina, culcusulu de marna verde de pe dealulu de Secătura, marna ce se afla și în apropierea stânței de sare de la Slanicu (Prahova), ar face sa se presupue esistenia sarei acolo. La Secătura, ca la Andreasu, sunt earasi mai multe perae de apa sarata ce depunu pe margini prin evaporațiune, cristale cubice de sare.

Totu in aceasta cotuna, însă peste duoa dealuri mari si mai spre Nordu, la Râiuțiu, unde pamântulu este foarte sanatosu, trebue

¹⁹ Ana Hanu, *Monografia comunei Reghiu*, Editura Pallas, Focșani, 2002, p. 37.

²⁰ Cezar Cherciu, *op. cit.*, p. 127.

²¹ Ion Ionescu, *op. cit.*, p. 456.

earasi sa se afle sare la o adâncime de câți-va stângeni. Cuvintele pe cari se bazează acesta opinie sunt: existența de apa sarata: (aceasta singura n-ar fi o proba destula caci și mările salifere patrunse de apa dau nascere la salamuri);

2. Se vede doua gropi departate una de alta de vreo diece stângini si umplute de lemne de diferite esentie. Aspectulu acestoru lemnarii arata ca ele sunt asiezate acolo de mâni de oameni, ear nu aduse de intemplari. Vechile exploatațiuni de la Baicoiu si Slanicu, din districtulu Prahova, ce dateaza de secolu, se vedu si ele astupate cu lemnarie; de unde urmeaza a se conchide ca si la Râiușiu o fi fostu, daca nu o adeverata ocna, dara celu pucinu gropi de sare si că s-au astupatu espresu aceasta lucrare este cu atâtu mai vechiu cu câtu locuitorii batrêni, ce erau chieamași la facia locului, ne-au încredințatu ca si ei asia le gasisera; 3. Puindu câti-va oameni ca sa sape o groapa alaturi cu una din gropile astupate, s-a gasitu, la o adâncime de doua palme, dupa pamêntulu vegetalu si unu argilu foarte nisi posu, argilulu plasticu cu vine de ghipsu pe lângă care se gasesce în genere si sarea. Este dara mai multu de câtu siguru, ca sa se adâncitu groapa de vre o câti va stângeni s-aru fi datu de sare; eramu însă grăbiși de timpu; o ploae neîncetată ne retinuse trei dile in casa. [...? ...].

Bucata de sare de la Reghiu, luata din partea superioara a stâncii, nu este destulu de curata; mergêndu insa la o adâncime in stânca, trebuie sa se gaseasca pături de sare mai alba, buna de exploatau”²².

Rentabilizarea exploatării sării existente la Andreiașu și Reghiu, pe fondul unor avantaje ce prezintă prin comparație cu Târgu Ocna, presupunea însă ample lucrări de modernizare: „La Andreiasiu, Reghiu si Râiușiu zace aceiași stânca de sare de o calitate mai buna de câtu acea de la Têrgulu - Ocna si de o intindere ce asigura o exploatațiune seculara. Proximitatea portului Galași (de la Andreiasiu la portulu de pre Siretu pēna unde vine silepurile, este cale de o di cu carutia cu boii), îi deschide unu debusieu; marea

²² Ibidem, p. 31 - 34.

adâncime a Ocnelor Mari de la Târgulu Ocna face din di in di neaparata deschiderea unei noi ocne prin pregiuru, căci altminteria ar suferi exportulu, ba chiar consumatiunea din intrulu tierrii. Aceste consideratiuni impun guvernului obligatiunea de a face să se exploateze sarea de la Miera.

Indata ce guvernulu se va hotari a deschide o exploatatiune de sare la Miera va trebui:

1. *Sa se faca planulu topograficu si nivelarea celoru trei localități Andreiasiu, Reghiu si Râitui;*

2. *Sa se cerceteze prin câte-va sondaje positiunea spinării sarei in diferite locuri coprinse intre cele trei localități si să se caute locul celu mai favorabilu pentru asiedierea gurei salinei;*

3. *Să se întrebuintieze ca mijlocu foarte economicu de extractiune, de vreme ce se poate usioru aplica in casulu de facia, o galeria orisontala principala, sau pucinu inclinata, combinata cu unu sistemu de galerii de taiere.*

4. *Să se înfiintieze o cale de transportu intre Andreiasiu si portulu de pre Siret. Astadi comunicatiunea cu Andreiasiu se face pe matca Milcovului; cea mai mica ploae face să se mareasca apele acestei gârli, circulatiunea se intrerupe si intimpina oare cari dificultati pēna se reinceapa. Este de nevoie pentru a inlesni transportulu productelor salinei, de a se construi o sioasea pe malulu Milcovului”²³*

Zăcământul de sare de la Reghiu a fost dintotdeauna păzit; în 1923, de pildă, cel care-l păzea, Radu Gr. Gigea, era remunerat de Direcția Salinei Târgu - Ocna cu 100 de lei lunar²⁴.

Aceeași autoritate veghea la respectarea obligațiilor la care paznicii erau obligați prin lege. Astfel, la 27 ianuarie 1923, Direcția Salinei Târgu - Ocna trimitea Primăriei Comunei Reghiu o Adresă în care se spunea: „Primind o cerere din partea paznicului Radu Gr. Gigea, pentru a fi scutit de concentrare sau mobilizare avem

²³ *Ibidem*, p. 34.

²⁴ S. J. A. N. Vn., fond Primăria Comunei Reghiu, dosar nr. 3 / 1923, f. 1.
154

onoare a vă ruga să binevoiți a-i pune în vedere că, conform ordinului Marelui Stat Major al armatei nu pot fi scutiți decât anume categorii de oameni, din care numitul nu face parte.

De aceea vă rugăm ca în caz de concentrare sau mobilizare să fie înlocuit în mod provizoriu printr-un altul până la înapoierea sa, plătindu-i sub luare de chitanță aceeași sumă ca și titularului”²⁵ Refuzul nu lua în considerație faptul că „Domnia sa trebuia să fie atât ziua cât și noaptea ocupat cu supravegherea malului de sare din acea localitate”²⁶.

La 11 octombrie 1923, Direcțiunea Salinei Târgu Ocna cerea autorităților locale din comuna Reghiu „a pune în vedere paznicului Radu Gr. Gigea să nu permită nimănui a lua sare din malul sărat, după cum s-a comunicat și postului de jandarmi de către Direcția Regională, spre a da concursul necesar paznicului nostru”²⁷

De la 1 februarie 1925, salariul paznicului de la „malul de sare secția Andreeași, comuna Reghiu”²⁸, de la „sefele sărate din Reghiu”²⁹, se dublează³⁰.

La fel stăteau lucrurile și la începutul anului 1927³¹; la 18 februarie 1927 însă Direcția Salinei Târgu Ocna aducea Primăriei Comunei Reghiu la cunoștință că paznicul malului de sare de la Reghiu va primi 400 de lei lunar, salariul dându-se de patru ori pe an³².

Sarea este prezentă și în apele din zonă: „Există un pârâu cu apă sărată cu denumirea Răghioru, însă nu poate fi folosită apa de locuitori, fiind murdară și aproape în continuu tulbure”³³.

²⁵ Ibidem, f. 4.

²⁶ Ibidem, f. 2.

²⁷ Ibidem, f. 12.

²⁸ Ibidem, f. 18.

²⁹ Ibidem, f. 19.

³⁰ Ibidem, f. 9.

³¹ Ibidem, dosar nr. 5 / 1927, f. 1.

³² Ibidem, f. 2.

³³ Ibidem, f. 4.